

Nisanê çekuye wendene, nustene u qeseykerdene de mordemi rê ordım kenê. Mordem çituri waneno, nusneno ya ki qesey keno, ni nisanu ra bêli [araze] beno.

1 Nisanê ke peyê çekuye (cumla) derê:

1.1 Noxta[.]: (Alm.: Punkt)

1.1.1 Peyê çekuye de:

Eke çekuye çekuya perşi ya ki vengdaişi niya, çekuye ke qediyê noxta bena cı.

§ *Koremore kora.*

§ *Lazek vano ke, moa ho nêwesa.*

§ *Torê zamet, pençere cade.*

1.1.2 Sırakerdene de ya ki lista de, amoru ya ki herfu ra tepia:

§ *1. soe 2. muriye 3. hengure*

§ *A. soe B. muriye C. hengure*

§ *a. soe b. muriye c. hengure*

1.1.3 Qesu kılmkerdene de: (Alm.: Abkürzungen)

§ *u.ç.b. (u çiyö bin)*

§ *uçb. (u çiyö bin)*

§ *mes. (mesela)*

1.1.4 Hirê noxtey:

Hirê noxtey musnenê ke çiyê nêmezeto.

§ *Fatıke . . . Zewez çıko nêzonena . . .*

1.2 Nisanê perşi[?]: (Alm.: Fragezeichen)

§ *Kam?*

§ *Key?*

§ *To dı, nêdî?*

¹Niade: Hopper, Gale, Foote u Griffit. A Pocket Guide to Corret Grammar (2nd ed.) Barron's Educational Series, New York, Loon: 1990, pelge 119-139.

²Nisanê çekuye ser qeydê rastnustenê ke cêrê, qararê seminarê 20.-22.11.1998ê yê suka Sonsbeck/Alamanyaê. Wazeme ke mustođê ma nara tepia eve ni qeydu bınusnê. --Redaksiyon

Eke çiyê ra sık beno, gunê zerrê kılamey (parantez) de nisanê perşi cı bo.
1980 (?) – 1995

1.3 Nisanê vengdaene[!]: (Alm.: Ausrufungszeichen)

Emir, rêca, wastene, vatena qewetine u vengdaene ra tepia no nisan beno cı. No nisan gereke jêde menuşiyoy, zovina qeweta ho bena kemi.

- § *Zof rınd vi—tora vajine!*
- § *Biraenê, waenê, bêrê ita!*
- § *Zonê ho qesey bike!*
- § *Wes u war bımanê!*

2 Nisanê ke wertê çekuye derê:

2.1 Virgule [,]: (Alm.: Komma)

2.1.1 Waxtqesu (fiilu) ra tepia:

Waxtqesê ke eve sıra têdima yenê, inu ra tepia gunê virgule cı bo. No qanuno de çip u mıqeremo.

- § *Ez şine, di, amune.*
- § *A şıye, rot, peyser amê.*
- § *Ey karê ho kerd, samia ho verde, nıka ki oroşino ra.*

Hama eke çekuye konjunktifa (yanê, eve modusê “wastene”), waxtqeseo ordimker ra tepia gunê virgule cı mebo.

- § *I wazenê bımanê.*
- § *O nêwazeno bıvino.*
- § *Şikime bêrime.*
- § *A bese nêkena şêro.*

2.1.2 Ciakerdena çiyê jê jüminiyê ke têdima yenê de:

- § *Ali, Hesên, Heyder*
- § *Ali, Hesên, Heyder u Mursa*
- § *Ali, Hesên u Bese, Heyder u Mursa*
- § *Ma ameyme, niştıme ro, qesey kerd.*

2.1.3 Dı çekuyê ke eve jü qesê giredaişi [jüvini ra] giredaiyê:

çekuya 1'ine			çekuya 2'ine	
çiyê çekuye	vatena çekuye		çiyê çekuye	vatena çekuye
§Lazek	yeno,	<u>hama</u>	çêneke	sona.
§Lazek	yeno,	<u>çike</u>	çêneke	sona.
§Lazek	yeno,	<u>ya ki</u>	çêneke	sona.
§Lazek	yeno,	<u>u</u>	çêneke	sona.

2.1.4 Qesê ke tam parçê çekuye niyê:

Qesê ke tam parçê çekuye niyê, gunê eve virgule cia bê.

- § *Ala, tı veng meke.*
- § *Ma, mordemek kata şî?*
- § *Heya, ma yeme çê sima.*
- § *Nê, ma nime.*
- § *Çhemo, çhemo, mordemê kemera mîna almoştî gurete, rema!*
- § *Na ri ra, ma heni wazeme.*
- § *Heto bin ra, ma ki zovina çî guret.*
- § *Ma wast ke to bîvinime, coka.*
- § *Sîma ke peyser amey, hona.*
- § *Heni beno, qe!*

2.1.5 Qesê ke hurendia huya normale de niyê:

Qesê ke hurendia huya normale de niyê, gunê eve virgule cia bê.

çekuye de hurendia normale	hurendia ke normale niya
§ <i>Wa u biraê rozê jü dewe de benê.</i>	<i>Rozê, jü dewe de, wa u biraê benê.</i>
§ <i>Rae ra vake, "Dewe nika vineme!"</i>	<i>Rae ra vake, "Nika vineme, dewe!"</i>

2.1.6 Jü çekuya bina (Alm.: Nebensatz) ke hetê veri dera:

Jü çekuya bina ke hetê veri dera, gereke eve virgule cia bo.

- § *Hata ke vengê gîme-gîme 've thuthuriye ra gosê mî nêero, çêna ho mêrde nêdan!"*
- § *Waxto ke koremore ama riyê dina, Wayirê Dina kemera almoştî da ve cî.*
- § *Xal ke hona koka dare nêşîyo, qîlançike perrena ra, sona.*
- § *Eke bi tari, bena tever, sona.*

2.1.7 Jü çekuya bina ke werte dera, lozîm niya:

Çekuya bina ke werte dera, hama lozîm niya, gunê eve virgule cia bo.

- § *Miletê ma ki wazeno, jê her mîleti, koka ho sero bîrewiyo.*
- § *Xal, werezaê ho ke tenê beno pil, cêno, werezaê ho rusneno mektev.*

2.1.8 Jü çekuya bina ke werte dera, lozîma:

Jü çekuya bine ke werte dera, hem ki hetê maney ra gereke çekuye de bivo, gunê eve virgule cia bo.

- § *Ma hesna ke, tayine ki voz do, şiyê dugelunê teveri.*

2.1.9 Parçê de çekuye ke werte dero:

Parçê de çekuye ke werte dero, gere eve virgule cia bo.

§ *Ma, **meste nê**, bêro yeme çê to.*

§ *Ey, **avukat nê**, wast ke doxtor bivino.*

2.1.10 Delet famkerdene de:

Eke çekuye zovina ðelet fam bena, gunê virgule cı bo.

§ *Ma **some suke**, vineme. (Alm.: Wir gehen in die Stadt, dann sehen wir.)*

§ *Ma **some, suke** vineme. (Alm.: Wir gehen um die Stadt zu sehen.)*

2.1.11 Zovina cau de:

Jê na meselunê cêrenu de gunê virgule cı bo.

§ *Mesela, . . .*

§ *Olvozê hewli, . . .*

§ *1,000,000*

§ *O vano, "Ma meste yeme çê to."*

2.2 Noxta ve virgule ra (noxtavirgule[;]): (Alm.: Strichpunkt)

Dı çekuy ke bê qesê giredayişi amey têlewe, gunê noxtavirgule cı bo.

§ *Bike, bivine; meke, mevine.*

çekuya 1'ine			çekuya 2'ine	
çiyê çekuye	vatena çekuye	;	çiyê çekuye	vatena çekuye
§Heya, mordemê	ame, şî	;	mı	di.
§Uwa	i çhemi vêrde ra, şîye	;	ez	nıka zovina çhemune.

Dı çekuy ke eve qesê giredayişi amey têlewe, hama virgule ki esta:

§ *Ez zof hewnu nêvinenune, ya ki vinenune; hama eke ustune ra, mı viri ra sonê.*

çiyê çekuye	vatena çekuye	;	giredayis
Ez	zof hewnu nêvinenune	,	ya ki
[ez]	vinenune	;	hama
	eke ustune ra	,	
[yî]	mı viri ra sonê.		

2.3 Dı noxtey [:] (Alm.: Doppelpunkt)

§ *Ita ra dıma ni yenê: 1. . . . 2. . . . 3. . . .*

§ *Taê meseley estê: 1. . . . 2. . . . 3. . . .*

§ *Ni namey Aravki ra cêriye, vajime ke: Memed, Ali, Hüseyin . . .*

§ *Vanê ke, jû çî her çiyô bini ra avê yeno: pere.*

§ *10:30 (sate des u nê)*

2.4 Tire [-] (Alm.: Bindestrich)

Meselunê nianenu de:

§ *xan-xirave*

§ *pede-pede*

§ *dî-hirê*

§ *thip-thol*

Peyê xete de qese leteykerdene de.

§ *... bîvirastêne.*

... bî- virastêne. ... bîvî- rastêne. ... bîviras- têne. ... bîvirastê- ne.
--

Tarix u roji ke nuşinê:

§ *1895 - 1995 (yanê, 1895 ra hata 1995)*

§ *02.- 04.05.1999 (yanê, 02 ra hata 04)*

2.5 Tira derge[—] (dî tiri têlewe[--]) (Alm.: Langer Strich)

Ison ke wertê qeseykerdene de qesê ho bîrrna, dima reyna qesey kerd.

§ *Mî wast ke—nê, ez thoa nêvan.*

Ison ke wertê çekuye de zovina çiyê va, dîma çekuya ho qedene.

§ *Lazê mî—u zof lazeko de baqîlo—şî mektev, bî avukat.*

§ *O derdunê î mîleti nusneno—pê daktula. (O derdunê î mîleti pê daktula nusneno.)*

2.6 Çengel ['](afastrof): (Alm.: Apostroph)

2.6.1 Kılmkerdene de:

§ *Ez vaji'...(Ez vajine...)*

§ *Lazê m'! (Lazê mî!)*

2.6.2 Eve amoru, herfu, u.ç.b.:

§ *Na pelge sere hirê 4'î (çor'î), des x'y (xe'y), u ses &y (u'y) estê.*

§ *“Teee, xalo, xalo, ez şine mektev, mektev de maylım derse dê ma. Ey vake, ‘Her kes bese nêkeno dızdeni bıkeru. Uyo ke şı, binê qılançike ra hak vet, qılançike pıro nêginê, dızdeni o keno.”*

2.9.5 Dı çêngeli eve zovina nisani:

Zovina nisani gunê dı çêngelu ra avê binuşıyê.

§ *“Ma some çarşı.”*

§ *“Çarşı meso!”*

§ *“Tı sona çarşı?”*

§ *“Ma some çarşı,” vanê.*

2.9.6 Diyalođu de (Qeseykerdena dı mordemu de):

Diyalođu de serva her vatođi gunê paragrafo de newe binuşıyo.

Lazeki vake, “Ez yon çê to, hama jêde nêmanon, çıke tenê karê mı esto.”

Lazekê bini vake, “Rınd, tı key yena?”

Vake, “Sate seşine de yon.”

“Tamam,” vake.

3 Nusteo çot[çewt/italik]: (Alm.: Kursivschrift, Schrägschrift)

3.1 Namê kıtavu, perlođu, jurnalı, uçb.:

§ *Tayê Lawıkê Dêrsımı*

§ *Piya*

§ *Ware*

§ *Tija Sodırı*

§ *Kormışkan*

§ *Desmala Sure*

§ *Mundarten der Zaza*

§ *A Grammar of Dimili (also known as Zaza)*

§ *Rastnustena Zonê Ma*

§ *Zazaca Okuma-Yazma El Kitabı*

§ *Grammatik der Zaza-Sprache*

§ *Zazaki - Grammatik und Versuch einer Dialektologie*

3.2 Qesey, herfi:

Mordem ke jü qese, ya ki jü herfe sero qesey keno:

§ *Na qesê qawaxe de, hire herfê newey estê: q, w, x.*

3.3 Ison ke gıraniya çekuye jü qesey ser nano ro:

Ison ke giraniya çekuye jü qesey sero nê ro, na qese gunê eve nustê çoti binuşiyo.

§ Ez wazon ke şêrine suke, hama tı nêwazena.

4 Tavela nisanunê çekuye:

	Nisan	Zonê Ma (Zazaki)	Almanki	Tırki
(1)	.	<i>noxta</i>	<i>punkt</i>	<i>nokta</i>
(2)	,	<i>virgule</i>	<i>Komma</i>	<i>virgöl</i>
(3)	'	<i>çengel (afastrof)</i>	<i>Apostroph</i>	<i>apostrof</i>
(4)	-	<i>tire</i>	<i>Bindestrich</i>	<i>tire</i>
(5)	—	<i>tira derge</i>	<i>langer Strich</i>	<i>çizgi, “—” işareti</i>
(6)	?	<i>nisanê perşi (persnisan)</i>	<i>Fragezeichen</i>	<i>soru işareti</i>
(7)	!	<i>nisanê vengdaene</i>	<i>Ausrufzeichen</i>	<i>ünlem işareti</i>
(8)	“ ”	<i>di çengeli</i>	<i>Anführungszeichen</i>	<i>tırnak işareti</i>
(9)	:	<i>di noxtey [pêsero]</i>	<i>Doppelpunkt</i>	<i>iki nokta üst üste</i>
(10)	;	<i>noxta ve virgule ra (noxtavirgule)</i>	<i>Semikolon</i>	<i>noktalı virgöl</i>
(11)	()	<i>kılame (parantez)</i>	<i>runde Klammern</i>	<i>parantez</i>
(12)	□	<i>kılameo kosın (parantezo kosın)</i>	<i>Klammern</i>	<i>köşeli parantez</i>
(13)	italik	<i>nusteo çot [çewt/italik]</i>	<i>Schrägschrift</i>	<i>italik yazı</i>